

MÁLTEIGURIN

Føroyingar eita føroyskt

Hví skulu føroyingar ikki eita føroysk nøvn? Løgið at føroyingar, sum altíð »finna upp« byttislig fólkanøvn, duga at apa sær eftir útlendingum.

Eitt er handan við íslenskum rossanøvnunum, ið serliga lögreglan og kirkjubøingar bera í skeggjum. Tað kunnu vit so dánt liva við. Men at skava heilar dalar og firðir, ja, heilar oyggjar til ættarnavn. Ikki eiðasøt lítillandi.

Klaksvíkingar og teirra Há-, Sól-, Skerð-, Norð-, Borð-, Skorð- og við Keldu ættarnøvn. Sunnamenn við Streymoy, Eysturoy, Mýling, Skæling, á Velbastað, Suðuroy, Beinissvørð, Sandoy, Nólsoy og hitt andskræmliga Færø.

Útlendsk nøvn, Elvis, Désirée og André, tað er jú franskt. Súrhosur við mannfólkaeftirnøvnunum, og mannfólk uppkallað eftir eini ballón.

Og øll hesi finu »embætis« nøvnini, Winther, Weihe, Debes, Marner, Wang, Dalsgaard og -dóttir.

Altsamalt fyrri at undirstrika trygdina, »ættin« hevur haruppi, (summi enn tá við bindistriku).

Loksins mugu vit ikki gloyma fjákt jiddisk nøvn, sum danir einaferð trýstu inn á grønlandingar. So hví skulu føroyingar eita t.d. Dan, Ben, Nebukadneser, Efraim, Sacharias, Markus og Daniel? Álvartar, eru hesi nøvn ikki fortíð hjá donskum hjálandaveði í Grønlandi?

Hví kunnu føroyingar ikki bara eita føroysk nøvn, t.d. Bolli?

In.

Økuspjaldur

f öldir hava vit markað seyð fyrri at vita, hvør ið átti hann. Og tá ið so ólukkudýrd skuldi flettast, so fór tað sína seinastu ferð við postbátinum millum bygdar og oyggjar við einum spjaldri um hálsin.

Fyrri einum hálfjæðrum síðani komu teir fyrstu bilarnir. Teir skuldu hvorki markast ella brennimerkjast, men teiringu so nummarplátu, tí tað kravdi politíð. So gingu árin, bilarnir blivu fleiri og fleiri, og tær svørtu nummarpláturarnar (seinni hvítar) blivu eisini fleiri.

Øll vóru tilfríð við nummarpláturarnar, og eingin pínist av tankanum um, at »pláta« ikki skuldi verð nóg gott føroyskt.

Ein vitjan á tí prúða BILEFTIRLITINUM er lærisk. Bileftirlitið er sum eitt symbol upp á yvirbygningin í hesum landinum. Tað er stórt, fint, tómt, dýrt – og vendir øvut. Við ærufrýkt nærkast mann forsiðni á borgini, men so fær mann gjøgnum ein ósjónligan hálatala at vita, at hetta er baksíðan. So fer mann at leita og finnur at enda ta bakvendi forsiðni í einum mánalandskapi av oruði og sniðgøtum.

Bileftirlitsmenninir eru blíðir og yðir. Teir spyrja ikki eftir »skrásetuváttan akfarsins« og hótta ikki við at »nummarspjaldri verða tikin« sum skrivað stendur á tí hátíðarligu BODANINI TIL SYN. Har stendur eisini »økubremsa«. Hvat man tað vera? Vit hava orð sum høka og bloka, men hvat er øka?

Upp á spurninginum, hvat ein økubremsa er, svarar tann blíði maðurin ikki. Hann smílist mystiskt og hyggur yvir á eina av teimum finu maskinunum, sum blinkar og skýggir sum í einum science-fiction filmi.

At nummarplátan skuldi bliva til eitt spjaldur er ikki minni mystiskt. Er orðið »pláta« ikki nóg fint? Hvat so við sjokulátuplátuni og grammofonplátuni? Ella kókiplátuni? Skal hon her eftir eita kókiplátur?

Tað er hugstoytt, at okkara kára móðurmál verður so illa víðfarið.

Kanna vit eftir, so sigggja vit:

a) at »øku« ikki sigur nakað, tí einki føroyskt orð eitur soleiðis;

b) at orðið »pláta« er bæði føroyskt og norrønt. Tað er skylt við orðum »flatur« og »flundra« og er so gamalt í føroyskum orðabókum, at tann forvitni kann finna tað á síðu 623 hjá Svabo;

c) at »spjaldur« kann brúkast til ein seyð ella ein koyggjusekk, men uppi á einum bili kann tað bara vekja ein stutt-leika, sum ikki hóskar til álvarsama koyring. Orðið »spjaldur« er av sama uppruna sum »spjell« og hevur grundtýðningin fyrkantað træpetti, lemmur, talva. Tað er »skilt við sagn-ordini spalta og spolera, og hendan týðningin kenna vit aftur, tá ið vit á nútíðarføroyskum hoyra, at okkurt spjaldrast sundur ella verður spaldrað sundur, ella at okkurt spjaldur okkurt sundur, og tá ið nakað er sundurspjaldrað, so liggur tað í knúsi, og tað hevur verið lagd hjá mongum bili, tí fórarin ikki dugdi at skyna á nummarspjaldurum og økubremsum.

Bent Larsen 60

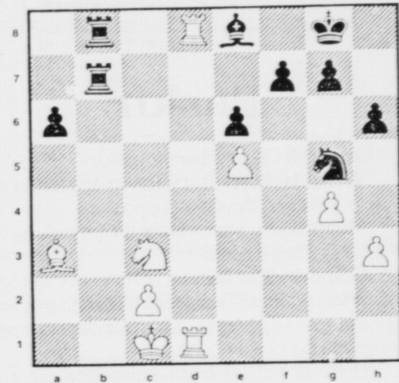
4/3 fylti Bent Larsen og dagin fyrri, 3/3, skrivaði Svend Novrup soleiðis í teiginum DAGENS NAVNE í Politiken:

Bent Jørgen Larsen, stormester í skak bosiddende i Buenos Aires, fylder i dag 60 år. Larsen er kaldt Danmark sidste polyhistor pga sin levende interesse for – og indsigt i – alt muligt, og fordi han dominerer et hvilket som helst selskab, han sættes i, med karisma og snaksalighed. Han er født i Tilsted ved Thisted og lærte skak af kammerater i Holstebro under 2. Verdenskrig. Efter flytning til Aalborg dominerede Larsen som teenager totalt det nordjyske skakliv og blev som 16-årig sendt til VM for juniorer (under 20 år) med en forbløffende fjerdeplads som resultat. I København fortsatte den forbløffende udvikling af et af verdens fineste skaktalenter sideløbende med en næsten færdiggjort ingeniøruddannelse, og fra 1954 til sidst i firserne var han ubestridt Danmarks stærkeste spiller. Sammen med Bobby Fischer var han i mange år den vestlige verdens bedste bud på at udfordre Sovjetunionens herredømme på skakbrættet. To gange var han i semifinale om at blive udfordrer til VM-titlen. Larsens indsats var OL i Moskva 1956 vakte sensation, da han blev topscorer på første bræt foran bl.a. verdensmester Botvinnik, og for det blev udnævnt til stormester. Med fantasirigdom og originalitet var han en fare for alle i verdenseliten, og i årtier var han måske den bedste kendte danske person på verdensplan. I 1966 besejrede han i Santa Monica to gange i

samme turnering den regerende verdensmester Tigran Petrosjan. Bent Larsen er den eneste i verden, som har vundet tre interzoneturneringer, og naturligt topper han en række danske marathontister. Fx har han spillet 140 landskampe med 149 partier. Han vandt seks danske mesterskaber i perioden 1954-64, men var for dominerende til, at DM siden havde nogen attraktion indtil slutningen af firserne, hvor han overraskende først delte sejren i DM 1989 og derefter tabte en omkamp til Erling Mortensen. Larsen er kendt langt uden for skakredse. Da der blev publiceret lister over årets ti mest omtalte, var han tre år i træk på listen sammen med Kong Frederik IX, statsministeren og andre mere selskrevne. I 1970'erne udvandrede Larsen efter en behandling af det danske skattevæsen, som han stadig føler sig dybt forurettet over, og efter nogle års ophold i Las Palmas har han nu i en årrække boet i Argentina. Det har ikke ændret på hans status som dansk skakforbillede, ikke mindst i kraft af et fremragende forfattereskab og den daglige spalte i Ekstra Bladet. Hans resultater har været vigende de senere år efter et udbud af sukkersyge, som er under svingende kontrol. Ved 60-årsdagen sprudler Larsen dog af vanlig selvtillid og glæder sig til at genoptage karrieren på stormesterniveau i en turnering i Buenos Aires fra 10. marts.

Talv

Hvitur eigur leik!

– Nýmótans er at finnst at teimum ungu meistarunum, sum standa ovastir á ratinglistanum. Teir duga sína byrjanarteori og ikki annað enn tað og harumframt eru teir keðiligr at práta við. Viðhvørt verji eg teir, teir eru jú so ungr. Men hetta við tí veruligu spælistyrkini, eftir teir 15 fyrstu leikirnir, ljóðar sjálvandi ikki gott.

Nakað soleiðis segði Bent Larsen í viðmerkningunum til Buenos Aires-kappingina nýliga.

Ljubojevic-Shirov
Buenos Aires 1994

1. e4 c5
2. Rf3 Ric6
3. d4 cxd4
4. Rxd4 Rf6
5. Ric5 d6
6. Bg5 e6
7. Fd2 a6
8. 0-0-0 h6
9. Bc3 Fc7
10. f4 Bd7
11. Bd3 b5
12. h3 Ria5
13. Kb1 Ric4
14. Bxc4 Fxc4
15. Fd3 R6c8
16. a3 Be7
17. g4 b4
18. Fxc4 R6c4
19. axb4 R6xb4

Byrjanin hevur givið Svørtum eina fittliga støðu við bispaparinum og finnu meiriluta á miðjuni.

20. R6d3 Rih7

21. R6hd1 0-0

Nú skal nakað henda, annars styrkir Svartur um sína støðu.

22. e5! dxe5

23. fxe5 R6fb8

24. Rib3 Be6?

Shirov er hjartskygður, og tryggjar leikurin Be8 skuldi væl ikki verið neyðugur?

25. Be5! R6xb3

26. Bxe7 R6xb2+

27. Kc1 R6b7

28. R6d8+ Be8

29. Ba3 Rig5

Eitt luftfol til Kongan, ikki satt?

Vit eru komin til diagram støðuna ovast, har Hvitur gjørdi rimmarleik!

30. R6d1??!

Vinnureinmann. Hóttir R6x e8 og eisini B6f6.

31. R6xd7

30. R6xb8 Rixh3

32. R6xe8+ Kh7

33. B6f6 Rif2

Ljubojevic var í sváari tíðarneyð.

34. Ria4 R6b7

35. Ric5 R6b5

36. Ric7 Kg6

37. c4! R6b3

38. Kc2 R6f3

39. c5 Rixg4

40. c6 Ric3+

41. Kd2 Rid5

42. Rib6? Rixb6

43. c7 R6f2+

44. Ke1 R6c2

45. R6b8 Rid5

46. c8f R6xc8

47. R6xc8

Tað tók aðrar 30 leikir, men Hvitur vann. Eftir hvítan 60. leik stóð kongurin á f3, r6kurin á h1, bispurin á f4 og finnan á e5, móti svörtum Kg6.

Rig4 og b6. e6-f7g7-h5. Svartur var í leiktvangi og mátti uppgæva sína sterku støðu við f7-f6.

Kelda: Bent Larsen í Ekstra Bladet 11.11.1994.

FINN BESTA LEIK...

Í talvuppgávuni seinasta leygardag søgdu vit, at loysnir skuldu vera okkum í hendi hósdagin 13. apríl. Sum nú sær út við postflutningi ber ikki til annað enn at siga, at lýst verður av nýggjum, nær loysnir til uppgávuna 1. apríl skal vera okkum í hendi.

Barna- og ungdomstelefonin

hjá Barnabata/Reyða Krossi svarar mánadag frá kl. 16-18. Tlf. 10645.